

ποὺ τὸ παρῶσταν τὰ λουλούδια—ἀγγέλοι τοῦ γήι-
νου κόσμου—κι ἀντίκεινται, στήν κόγχη, ἡ εἰκόνα
τοῦ ζωντανοῦ Μπέμπη δρεθώνονταν κ' ἐκείνη στε-
φανωμένη ἀπὸ λουλούδια. Κ' εἶταν ἡ εἰκόνα τοῦ ζων-
τανοῦ παιδιοῦ ἕνα τραποφυλλένιο ὄνειρο περασμένης
εὐτυχίας κ' εἶταν ἡ εἰκόνα τοῦ κοιμισμένου παιδιοῦ
μὴ λευκὴ ὀπτασίς, σὰν πλογιασμένο πᾶνον στὰ λου-
λούδια κορώνα τῶν λουλουδιῶν ἐκεῖνο—ἕνα φεγγό-
βολο κρῖνο. Καὶ ἦρθε ὁ ἥλιος νὰν τὸ φιλήσει.

Λέγε, πὼς ὅταν ἥλιον ἀχιίδα φωτίζει παιδάκι
ποὺ γεννιέται—καὶ μεγάλο θὰ γίνεῖ. Καὶ τὸ δικό
μας τὸ παιδάκι, τὴν ὥρα ποὺ περνοῦσε σ' ἕναν ἄλλο
κόσμο, στὸ παράθυρο, πᾶνον ἀπὸ τὸ κεφάλι του,
ἦρθε καὶ στάθηκε ὁ ἥλιος καὶ τοῦστεῖλε τὴν πιὸ
χρυσή του ἀχιίδα—νὰν τὸ φιλήσει; νὰν τὸ στεφα-
νώσει; ...νὰν τὸ πάρει!

Ὅχι· ὁ Χάρος δὲ σὲ πῆρε·

Σὲ μὴν ὥρα ἐρωτική

Σ' ἄρπαξεν ἐσένα ὁ ἥλιος,

Διόκαλο παιδί!..

*

Μὲ τὴν ἀνοιξὴ ἦρθε, μὲ τὴν ἀνοιξὴ ἔφυγε, πᾶνον
στὴν ἀνοιξὴ τῆς ζωούλας του. Μᾶνη γεννήθηκε, Μάρτη
πέθανε. Τὴ μέρα ποὺ ἕνας ἄγγελος κατέβηκε ἀπὸ
τὸν οὐρανὸ στὴ γῆ, ἕνας ἄλλος ἀνέβαινε ἀπὸ τὴ γῆ
στὸν οὐρανό. Καὶ τί ὥραία σύμπτωση! Ὁ ποιητὴς
ὁ Νοβάλης, ὁ ἀγγελικώτερος ποιητής, Μᾶνη γεννή-
θηκε, Μάρτη πέθανε, τὴν ἴδια μέρα, τοῦ Βαγγελι-
σμοῦ. Πλάι στὸν ποιητὴ τὸ παιδί—τὰ δυὸ λουλούδια
ποὺ ὁμορφαίνουν τὴ γῆ. Ἐκεῖνος γριωνίας ἕνα
κομάτι πᾶνον στὸ πιάνο τοῦ ἀδερφοῦ του—τὸ παι-
δάκι μας τραγουδώντας τὸ «Ὁνειρεμένο βάλς»

γλυκόγυρε στοῦ θάνατου τὸν κόρφο
κι ἀποκοιμήθη.

Πάτρα, Πρωτομαγιά τοῦ 1910.

ΜΥΡΙΕΛΛΑ-ΜΟΙΡΙΤΑ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ

ΤΗΣ “ΦΟΙΤΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑΣ,”

ΜΑΗΣ 1910

«Υποτάξον πρώτα στὴ
γλῶσσα τοῦ λαοῦ καὶ ἂν
εἶσαι ἀρκετός, κυρίεψέ την!»

ΣΟΛΩΜΟΣ

«Νὰ πολεμᾷ κανεὶς γιὰ
τὴν πατρίδα του ἢ γιὰ τὴν
ἐθνική τὴ γλῶσσα ἕνας εἶ-
ναι ὁ ἀγώνας. Πάντα ἀμύ-
νεται περὶ πάτρης».

ΨΥΧΑΡΗΣ

Τὸ ζήτημα τὸ γλωσσικὸ ἐνδιαφέρει ὅλους τοὺς
Ἕλληνες, γιατί δὲν εἶναι ζήτημα φιλολογικὸ κ'
ἐπιστημονικὸ μονάχα, οὐδὲ ζήτημα γιὰ τὸ ἂν κα-
νεὶς συμπαθεῖ τὴ δημοτικὴ ἢ τὴν καθαρεύουσα· τὸ
ζήτημα εἶναι τοῦτο: ποιά ἀπ' τὴς δυὸ γλώσσας (ἀ-
διάφορο ἂν εἶναι πλούσια ἢ φτωχή, εὐχάριστη ἢ
δυσάρεστη κλπ.) εἶναι ὠφέλιμη καὶ ἀναγκαῖα στὸ
ἔθνος· δηλ. εἶναι ζήτημα πρακτικῆς, ζήτημα ἐκπαι-
δευτικὸ, κοινωνικὸ κ' ἐθνικὸ.

Θὰ τὸ ἐξετάσουμε λοιπὸν μέσα στὸ σχολεῖο,
γιατὶ «τὸ σχολεῖο εἶναι ἡ ρίζα κάθε καλοῦ καὶ κάθε
κακοῦ. Στὰ χέρια τοῦ Δασκάλου βρίσκεται τὸ
μέλλον τῆς φυλῆς» (Ἀπολογία τοῦ Συλλόγου «Σο-
λωμός» τῆς Κρήτης).

Δὲν ὑπάρχει κανένας ποὺ νὰ μὴ νομίζῃ ἀναγ-
καῖα κάποια ἐκπαιδευτικὴ ἀναγέννηση.

Ὅλοι συμφωνοῦν πὼς κυριώτερη αἰτία τῆς κα-
κῆς ἀρρώστιας τοῦ ἔθνους, ποὺ τοῦ λείπουν οἱ χα-
ραχτήρες, εἶναι ἡ ἑλλειψὶς ἐλληνικῆς ἀνατροφῆς καὶ
τὸ ἐλαττωματικὸ ἐκπαιδευτικὸ μας σύστημα.

Μὰ ὑπάρχουν δυὸ ἀντίθετες γνώμες· μερικοὶ λέν
πὼς μεγάλη βλάβη στὴν ἐκπαιδευτικὴ φέρνει ἡ κακὴ
ἐκπαιδευτικὴ μέθοδος καὶ ἡ διγλωσσία· ἄλλοι λέν
πὼς δὲν ἔχει καμμιὰ σχέση ἡ γλῶσσα μὲ τὴν ἐκπαι-
δευτικὴ, πὼς οἱ δασκάλοι εἶναι πρόστυχοι· κι ἀμόρφωτοι
καὶ ἡ ἐκπαιδευτικὴ τους μέθοδος κακὴ καὶ γι' αὐτὸ
εἶναι κατὰ τρεπτικὴ ἡ ἐκπαιδευτικὴ· λοιπὸν, συμπε-
ραίνουν, ὅς ἀλλαχτοῦν οἱ δάσκαλοι καὶ τὰ συστή-

ματὰ τους καὶ εἶναι ἀδιάφορο ποιά γλῶσσα μετα-
χειρίζεται κανεὶς γιὰ νὰ διδάξῃ.

Οἱ δημοτικιστὲς συμφωνοῦν μὲ τοὺς πρώτους
καὶ ἀποκρίνονται στοὺς δευτέρους πὼς δὲν εἶναι ἀ-
διάφορο ποιά γλῶσσα μεταχειρίζεται κανεὶς ὅργανο
διδασκαλίας· οἱ γλῶσσες εἶναι ὅργανα, μὰ ὑπάρχουν
γλῶσσες ζωντανῆς καὶ γλῶσσες πεθαμμένες, γλῶσσες
φυσικῆς καὶ γλῶσσες τεχνητῆς, φτιασμένες, ὅργανα
καλὰ καὶ ὅργανα ἀχρηστὰ ἢ βλαβερά.

Α'. Μὴ ζωντανὴ γλῶσσα βλάπτει
ὡς ὅργανο διδασκαλίας

1. Γιατί χάνεται γι' αὐτὴν καιρὸς πολὺτιμος κα-
κόπος ἀμέτρητος.

«Τὸ παιδί ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον (Φωτιάδης),
μὲ κάποια δύναμις· δύναμις διανοητικὴ καὶ δύνα-
μις κινητικὴ. Ἡ δύναμις τοῦ ἡ διανοητικὴ ὑπερ-
τερεῖ τὴν λεκτικὴν τοῦ ἱκανότητά, τὴν φραστικὴν
τήτα, ὅπως ἡ δύναμις τοῦ ἡ κινητικὴ ὑπερτερεῖ τὴν
κινητικὴν τοῦ ἱκανότητά.

«Ἐνὸς τοῦ παιδὸς μεγαλύνει ἡ δύναμις αὐτε-
νεργεῖ καὶ μεταβάλλεται εἰς δράσεις καὶ εἰς ἱκα-
νότητας διαφόρων εἰδῶν.

«Ἐρχεται τὸ παιδί εἰς τὸ σχολεῖον εἰς τὰ 6
ἢ 7 χρόνια. Ἐρχεται ἐκεῖ δίχως νοῦν, ἢ μὲ ἄδειον
νοῦν; πρόκειται τὸ σχολεῖον νὰ τοῦ δώσῃ νοῦν ἢ
νὰ τοῦ τὸν παραγεμίσῃ;

«Ἐὰν ἐξετάσωμεν τοῦ παιδιοῦ τὴν ἀποθήκην
θὰ εὕρωμεν διπλὴν προμήθειαν. Εἰκόνας, ἰδῶν-
ματα, παραστάσεις, ιδέας, ἐννοίας, γνώσεις, πράγ-
ματα δηλαδὴ νοερά. Θὰ εὕρωμεν καὶ ἐνὸς ἄλλου
ὕλικου προμήθειαν, λέξεις δηλαδὴ, εἰς τὰς ὁποίας
μέσα ἐνσαρκώνει καὶ παρουσιάζει ἐκεῖνο τὸ νοερὸν
ὕλικον.

«Ἐὰν ἐξετάσωμεν δυναμικῶς τὸ παιδί, εὐρί-
σκωμεν δύναμιν νὰ δημιουργῇ νοήματα, βλέπωμεν
δύναμιν ποὺ ἐκφράζει ὅσα συμβαίνουν μέσα εἰς τὸν
νοῦν του.

πρώτη καὶ ὑψίστη ἀρετὴ τῶν σοφῶν.

Τὸ γινώσκον λοιπὸν τοῦ Μορέας εἶτνε ἡ ἀ-
ρετὴ τοῦ αὐτοῦ, ἡ ὁποία ἔμενε χαρακτηριστικὴ γι'
αὐτὸν ὡς τὴν τελευταία του ὥρα.

Ὁ Γουστάβος ποὺ τὸν περιποιούνταν καὶ ὁ
σοφὸς ποὺ τὸν ἐπεσκέπτετο καὶ ὁ ποιητὴς ποὺ τὸν
παράσταν ἀφοσιωμένος γι' αὐτόν, ἦσαν τὸ ἴδιον
στὴν καθημερινὴ ζωὴ, οἱ ἄνθρωποι μὲ τοὺς ὁποίους
ἔπρεπε νὰ εἶναι εὐγενὴς καὶ ἀπλός.

Ἔτσι τραυματῆρες καὶ ὑπερέτες ὑψώνονταν
ὅσο ἦσαν δυνατό μαζί του, μετεμορφώνονταν ὑστερὰ
ἀπὸ μιὰ συνομιλία μ' αὐτόν, ἀλλάζαν ιδέες, σκέψεις,
χαραχτήρα.

Εἶμαι βέβαιος πὼς ἂν σήμερὰ κάμῃ κανεὶς μιὰ
βίζιτα στὴν Ἑπανὴ τῶν Ρόδων θὰ παρατηρήσῃ
ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ γυμνασιὸν καὶ τελειώνοντας στὸν
τελευταῖον ὑπερέτη, τὴ διαφορά ποὺ θέλω νὰ ση-
μειώσω, καὶ ποὺ θὰ ἔγινε καὶ σ' αὐτοὺς βέβαια,
ὑστερὰ ἀπὸ εἰκοσάήμερον συγχρωτισμὸ μὲ Ἐκεῖνον.

ΟΡΓΗ ΘΕΟΓ

Ἡ ἀληθινὴ ἱστορία τῆς ὁργῆς τοῦ Ἀπόλλωνος
εἶναι πολὺ διαφορετικὴ ἀπὸ ὅ,τι ἕως τώρα παρα-

στάθηκε.

Τῆς ἔδωσαν ἕνα ὄρος τῆς φράσης αὐτῆς ὑπερ-
ποιητικόν.

Κ' ἐπειδὴ ὁ Μορέας ἀποτροπιάζονταν τὴν
ὑπερποίηση, θέλω νὰ διηγηθῶ πὼς εἰπώθηκε ἡ
φράση αὐτὴ στοὺς γυμνασιῶτες Sicard, Pelisse καὶ
Hercouët, παρόντος ἐμοῦ, τοῦ ποιητῆ de la
Tailhède καὶ τοῦ στενοῦ τοῦ φίλου Durand.

Ἦστε ἀπὸ μιὰν ἐξέτασιν ποὺ τοῦ ἔκαμαν οἱ
τρὲς δόχτορες, ὁ Sicard τοῦ εἶπε:

— Πρέπει νὰ ξέρῃς, ἀγαπητέ μου, πὼς ὅσο
περισσότερο κατορθώνεις νὰ μένης ἡτυχὸς καὶ σω-
πηλός, τόσο εὐκολώτερα θ' ἀναρρώσῃς.

Οἱ κουβέντες καὶ οἱ συζητήσεις καὶ οἱ πολλὲς
βίζιτες ἀκόμα σὲ ἐξιτάρουν, σὲ ἀνησυχοῦν καὶ σὲ
ἀναγκάζουν νὰ ἐξοδεύῃς δυνάμεις ποὺ εἶναι τώρα σὲ
σένα μισὲς ἀπὸ ὅ,τι προτῆτερα.

Ἀπὸ σήμερὰ λοιπὸν δὲν μπορεῖς παρὰ νὰ βλέ-
πῃς ὁρισμένα πρόσωπα καὶ ν' ἀκούς μόνο χωρὶς ν'
ἀπαντᾷς.

Αὐτὸ γράφτηκε καὶ στὴν πόρτα σας ἀπ' ἐξω,
ὥστε νὰ μὴν ἔχετε ἀνάγκη ἐσεῖς νὰ τὸ ὑπενθυμί-
ζεστε στοὺς ἐπισκέπτες σας.

Ὁ Μορέας ἀπάντησε:

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΡΩΣΤΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΜΟΡΕΑΣ*

Κατὰ τὴν παράδοση τῶν βορείων λαῶν, ὁ Ὀδί-
νος κατοικοῦσε σὲ μιὰ καλύβα ψαράδων καὶ διόρ-
θωνε ἕνα καράβι.

Ὁ Χάρις, κατὰ τὴς Ἰνδικῆς παραδόσεις, ζῇ σὰ
χωρὶς μεταξὺ χωρικῶν, καὶ κατὰ τοὺς μύθους
τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἀπόλλωνας παρουσιάζεται στοὺς
ποιμένες τοῦ Ἀδμήτου καὶ ὁ Δίας εὐχαριστεῖται
νὰ ζῇ τὴ ζωὴ τῶν φτωχῶν Αἰθιοπῶν.

Καὶ στὴν ἱστορίαν βλέπομεν ἐπίσης τὸ Χριστὸ
νὰ γεννιέται μέσα σ' ἕνα ἀχούρι καὶ νὰ παίρνῃ ὡς
συντρόφους τοῦ δώδεκα ψαράδες.

Στὴν καθημερινὴ ζωὴ ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι ἡ

*) Ἡ ἀρχὴ τὸν ἀρ. 391.

«Τὴν μονάδα λοιπὸν αὐτὴν, τὸν παιδικὸν νοῦν δηλαδή, τὸν εὐρίσκοντες σχηματισμένον καὶ ἀπὸ τὰς δύο ὀφείας. Εὐρίσκοντες δηλ. ἓνα ὕλικόν καταργασμένον καὶ μορφωμένον ἀπὸ μίαν δύναμιν, πρὸς μίαν διεύθυνσιν, μὲ κάποιαν φράσιν.

«Εἶναι αὐτὴ ἡ δύναμις, αὐτὰ τὰ ἀποκτήματα τυχαῖα, ἀδιάφορα πράγματα; μπορεῖ τὸ σχολεῖον, ἂν θέλει, νὰ τάντικαταστήτῃ μὲ κάτι ἄλλο τῆς ὁρέξεώς του, τῆς προτιμήσεώς του;

«Ἀδύνατον! Τὸ σχολεῖον θὰ πλουτίσει τὸ ὕλικόν, θὰ ἐνισχύσει τὴν αὐτενέργειαν. Ν' ἀντικαταστήσῃ, ὅχι δὲν μπορεῖ!»

Κι ὅμως τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον ἄλλο σκοπὸν δὲν ἔχει παρὰ τὸ πῶς νάντικαταστήσῃ τὸ ὕλικόν τοῦτο, νάλλαξῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ παιδικοῦ μυαλοῦ, νὰ τοῦ κόψῃ τὴν φέρα γιὰ νὰ τοῦ δώσῃ ἄλλην.

Τὸ σχολεῖον μας μεταχειρίζεται ὄργανον διδασκαλίας γλώσσα ὅχι ζωντανή οὔτε φυσική, τὴν καθαρεύουσα, καὶ ὅχι τὴν γλώσσα ποὺ γνωρίζει πᾶς τὸ παιδί ἀπὸ τὸ σπῖτι τοῦ ἀσυναίσθητου καὶ πραχτικὰ μὲ ὅλους τοὺς γραμματικούς καὶ συνταχτικούς κανόνες τῆς.

Ὡστε ἀντὶ τὸ παιδί στὸ σχολεῖον μας νάρχισι ἀμέσως, μόλις μάθῃ νὰ διαβάξῃ καὶ νὰ γράφῃ, νὰ πλουτίσῃ καὶ δυναμὸν τὴν αὐτενέργειαν, πρέπει πρῶτα νὰ μάθῃ μίαν καινούργια γλώσσα, νὰ μάθῃ τὸ ὄργανον τῆς διδασκαλίας, τὴν καθαρεύουσα.

Τὴν καθαρεύουσα τὸ παιδί δὲν τὴν γνωρίζει οὔτε πραχτικὰ οὔτε θεωρητικὰ, δηλαδή πρέπει νὰ μάθῃ νὰ τὴν νοιώθῃ, νὰ τὴν μιλήσῃ, νὰ τὴν διαβάξῃ καὶ νὰ τὴν γράφῃ· πρέπει δηλαδή νὰ κάμῃ τουλάχιστον δεκαπλάσιον κόπον καὶ νὰ δώσῃ τουλάχιστον δεκαπλάσιον καιρὸ γιὰ νὰ μάθῃ τὸ ὄργανον τῆς διδασκαλίας, παρὰ ὅτι θὰ ξόδευε ἂν ὄργανον ἦσαν ἡ φυσικὴ καὶ ζωντανὴ γλώσσα ποὺ εἶναι πραχτικὰ γνωστή του ἀπὸ τὸ σπῖτι.

Τὸ παιδί γνωρίζει ἀπὸ τὴν μητέρα του αὐτὴ τὴν γραμματικὴν καὶ αὐτὴ τὴν σύνταξιν: «μητέρα-μητέρας, νερό-νεροῦ, κάθουμι στὴν Ἀθήνα, ἐβγήκα περίπατο.»

Στὸ σχολεῖον δὲ μαθαίνει νὰ τὰ βλέπῃ αὐτὰ γραμμένα καὶ νὰ τὰ γράφῃ καὶ νὰ ξεχωρίσῃ θεωρητικὰ καὶ ὀνομαστὰ τοὺς κανόνες τοὺς, παρὰ μαθαίνει νὰ διαβάξῃ καὶ νὰ γράφῃ γιὰ τὶς ἴδιες γνωστές του ἐννοίας «μήτηρ-μητρός, ὕδωρ ὕδατος, κατοικῶ ἐν Ἀθήναις, ἐξήλθον εἰς περίπατον μετὰ τῆς μητρός μου» δηλαδή καινούργια γλώσσα, μὲ ἄλλους

γραμματικούς καὶ συνταχτικούς κανόνες καὶ συχνὰ μὲ διαφορετικὴν προφορὰ ἀπὸ τῆς γνωστῆς τοῦ γλωσσας π. χ. εὐσπλαγχνία, οἱ φθόγγοι φσπλ καὶ γχν ποῦποτε δὲν ὑπάρχουνε στὴ ζωντανὴ καὶ κοπιᾷ πολὺ τὸ παιδί ὥσπου νὰ τοὺς προφέρῃ.

Ἐκναμχθαίνει λοιπὸν εἰς τὸ σχολεῖον χωρὶς καμμίαν ἀνάγκη τὶς ἐννοίας ποὺ εἴρετο ἀπὸ τὸ σπῖτι μὲ ὀνομαστικὰ διαφορετικὰ (νερό ὕδωρ) μὲ διαφορετικὴν γραμματικὴν (μητέρα-μητέρας, μήτηρ-μητρός) μὲ διαφορετικὴν σύνταξιν (στὴν Ἀθήνα, ἐν Ἀθήναις) δηλ. τὸ σχολεῖον εὐθὺς ποὺ πατήσῃ τὸ παιδί τὸ κατώφλι τοῦ πολεμᾶ νὰ τοῦ ἀλλάξῃ τὸ ὕλικόν ποὺ κατέχει (κ' ἐπομένως τὴν αὐτενέργειάν του) καὶ σ' αὐτὴ τὴν δουλιὰ κταγίνεται 2 ὥρες καθὲς μέρα ἐπὶ 11 χρόνια.

Εἶναι φανερό πόσος καιρὸς χάνεται γιὰ ἓνα ἀφροστο σκοπὸν, ἐνῶ μπορούσε ὁ καιρὸς αὐτός νὰ χρησιμοποιηθῇ γιὰ τοὺς κυριώτερους σκοποὺς τοῦ σχολείου.

Βασανίζεται τὸ παιδί, κουράζεται, ὑποφέρει, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἐργάζεται μ' εὐχαρίστησιν, χωρὶς νὰ κουράζεται καὶ μὲ ἀγάπην γιὰ ὅ,τι μαθαίνει. Καὶ ποῖο εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα;

Ἀλλάξτε τάχα τὸ ὕλικόν ποὺ εἶχε πᾶς μαζεμένο στὸ μυκλὸ του ἀπὸ πρὶν;

Ὅχι! γιὰ τὴν ζωντανὴν ἡ γλώσσα ἐξακολουθεῖ νὰ ξετρυνόνη, νὰ ξεφυτρόνη κατὰ τὴν καθημερινὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν παίζῃ, ὅταν συλλογιζέται, ὅταν χαίρεται, ὅταν λυπᾶται, ὅταν συζητῇ, ὅταν ἐκφράζει τὸν ἑρωτά του, ὅταν κάθεται νὰ φάῃ, ὅταν τραγουδῇ κλπ. κλπ. καὶ ἀδιάκοπα πλημμυρίζει ὅλους τοὺς κύκλους τῆς ζωῆς, ὅπου, κατὰ τὸ σχολεῖον, ἔπρεπε νὰ κυριαρχῇ ἡ καθαρεύουσα.

Ποῖος ἀπόφοιτος τοῦ δημοτικοῦ ἢ τοῦ ἐλληνικοῦ ἢ τοῦ γυμνασίου μπορεῖ νὰ γράψῃ ἓνα ἀπλούστατον γράμμα στὴν καθαρεύουσα χωρὶς ὀρθογραφικὰ γραμματικὰ καὶ συνταχτικὰ λάθη καὶ πρὸ πάντων χωρὶς νὰ κάμῃ παρὰχώρητες στὴ δημοτικὴ; Γιατί καὶ κείνος ποὺ γράφῃ τὴν καθαρεύουσα τὴν «μολύνει» μὲ ζωντανὰ στοιχεῖα.

Τὸ σχολεῖον οὔτε κἀν τὴν καθαρεύουσα (τὸ ὄργανον τῆς διδασκαλίας) δὲν καταφέρνει νὰ τὴν διδάξῃ ὅπως τὴ θέλει.

Πόσο λιγώτερον λοιπὸν καταφέρνει νὰ διδάξῃ τὶς ἀναγκαῖες γνώσεις καὶ νὰ μορφώσῃ τὸν ἄνθρωπον (νὰ πραγματοποιήσῃ δηλ. τὸν ἀληθινὸν προορισμὸν του!)

Λοιπὸν γιὰ νὰ νοιώσῃ τὸ παιδί καὶ νὰ μάθῃ ὅ,τιδήποτε, ὁ δάσκαλος ἀναγκάζεται νὰ κἀν παραχώρησεις στὴ ζωντανὴν τὴν γλώσσιν καὶ νὰ μεταφράζῃ σ' αὐτὴ τὶς ἐννοίας ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα· ὥστε οὐδὲ ὁ δάσκαλος διδάσκει ἀδιάκοπα μὲ τὸ ὄργανον τῆς διδασκαλίας ποὺ παραδέχτηκε.

Ὡς τόσο ἐπιμένει νὰ διδάσκῃ στὸ παιδί τὸ ὄργανον τῆς διδασκαλίας· τὶς γνώσεις ποὺ πρόκειται νὰ τοῦ διδάξῃ καὶ αὐτὲς τὶς μεταχειρίζεται γιὰ νὰ τοῦ μάθῃ τὴν καθαρεύουσα· δὲν τοῦ φτάνουν δυὸ ὥρες Ἑλληνικὰ τὴν ἡμέραν· τοῦ ἀρχαίου συγγραφέως, τὴν Ἱστορίαν, τὰ μαθηματικὰ, τὴν φυσικὴν κλπ. ὅλα τὰ μεταχειρίζεται γιὰ τὸ σκοπὸν νὰ μάθῃ τὸ παιδί τὴν καθαρεύουσα.

Δηλαδή τὸ σχολεῖον μας τὸ σκοπὸν τὸν κάνει ὄργανον καὶ τὸ ὄργανον σκοπὸν!

Τὸν ἀληθινὸν σκοπὸν τὸν ἀφήνει παραμελημένον γιὰ τὸ ὄργανον!

Καὶ τίποτε ἄλλο δὲν κερδίζει τὸ παιδί μὲ τὸ νὰ χάνῃ τόσον καιρὸ καὶ τόσον κόπον γιὰ γραμματικὰς, συνταχτικὰς, θέματα κλπ. παρὰ τὸ νὰ μισομάθῃ μόνο τὴν καθαρεύουσα.

Μήπως θησχυρίζετο γνώστες ποὺ θὰ τοῦ χρησιμεύουνε στὴν καθημερινὴν ζωὴν του; μήπως ἀγάπητε τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ ἀποκομίζετε τουλάχιστον κάπιο ἡθικὸ καλλιτεχνικὸν κέρδος;

Μὰ πότε διάβασε εἴτε μέσα στὸ σχολεῖον εἴτε ἀφοῦ βγήκε π. χ. τὸν Ὀμηρὸν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὡς τὸ τέλος; πότε ἔμαθε νὰ ξεχωρίσῃ τὶς ὁμορφιὰς του;

Ὅχι! μόνο δὲν ἔμαθε στὸ σχολεῖον νάχαπα τὰ βιβλία καὶ τὴν μελέτην παρὰ ἔμαθε νὰ τὰ μισῇ. Ἄν θυμηθῇ ποτὲ κανὲν στίχον τοῦ Ὀμήρου τὸν θυμᾶται μόνο γιὰ τὰ βήσανα ποὺ τράβηξε ἀναλύοντάς τον γραμματικὰ καὶ συνταχτικὰ.

Αὐτὸ εἶναι τὸ κέρδος!

2. Γιατί εἶναι ἐμπόδιο στὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδιοῦ.

Τὸ σχολεῖον δὲν ἔχει προορισμὸν νὰ κἀν τὰ παιδιὰ ἐνὸς ἔθνους σοφοὺς οὔτε ἀπογόνους τῶν προγόνων, παρὰ νὰ μορφώσῃ ἀνθρώπους δηλαδή ὅχι ζῶα.

Ἡ μόνη διαφορὰ ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπον καὶ στὸ ζῶον εἶναι ὁ λόγος· ὅσο πῶς εὐκόλως καὶ καθαρὰ ἐκφράζει ὁ ἄνθρωπος τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ νοήματά του τόσο ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ ζῶον.

Λοιπὸν τὸ σχολεῖον προορισμὸς ἔχει ἓνα νὰ ἀνα-

— Λοιπὸν μὲ ἀπομακρύνετε ἀπὸ τοὺς φίλους μου, μ' ἐμποδίζετε νὰ τοὺς βλέπω, νὰ τοὺς μιλῶ; Ἄλλ' ἂν αὐτὸ συμβῇ, θὰ κινυνέψω νὰ χάσω καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ὑπερείας, γιὰ τὴν θὰ μιλῶ σ' αὐτοὺς διαρκῶς, καὶ τότε θὰ μείνω μιλῶντας μὲ τὸν ἐκυτό μου.

— Μὰ, mon vieux, πῶς θὰ γίνετε τότε καλά; εἶπε ὁ Sicard.

— Ἀπὸ τί καλά; ἀπάντησεν ὁ Moréas.

— Ἀπὸ τὴν ἀρρώστια σας.

— Μὰ γιὰ νὰ γίνω καλά ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀρρώστια πρέπει νὰ πεθάνω. Δὲν τὸ ἐννοεῖτε; Αὐτὴ δὲν εἶναι ἀρρώστια ποὺ γίνεταί καλά.

— Μὰ τί εἶναι τότε; ἐρωτᾷ ὁ Sicard.

— Εἶναι...δὲν ξέρω τί εἶναι· εἶναι ὁργὴ Ἀπόλλωνος, εἶπε γελῶντας.

Ὁ Sicard χαμογέλασε καὶ μαζί του ὅλοι οἱ ἄλλοι, γιὰ τρεῖς, νοσοκόμοι καὶ φίλοι.

ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΛΑΜΑΣ

Τέσσερες ἡμέρες πρὸ τοῦ θανάτου του, ἓνα μεσημέρι ἐνῶ καθόμουνον κοντά του, ἔξαφνα μ' ἐρώτησε:

— Ἐγράψατε αὐτὲς τὶς ἡμέρες κανένα ποίημα;

Τοῦ εἶπα ὅχι, κ' ἐξακολούθησα νὰ διαβάζω ἓνα βιβλίον ποῦ κρατοῦσα.

— Ὁ κύριος Παπαντωνίου τί γίνεται; ἤρθε νὰ ρωτήσῃ τί κάνω;

— Ὁ κύριος Παπαντωνίου, τοῦ ἀπάντησα, εἶναι ἀρρωστος στὴν ἐξοχή.

— Ὅχι δά! ἀρρωστος; Δὲν πιστεύω σπουδαῖα πράγματα.

— Μάλλον κουρασμένος, τοῦ εἶπα, καὶ εἶναι πηγαμένος ἐκεῖ γιὰ νὰ ξεσκάσῃ λίγες μέρες.

— Εἶρεῖς, τὸν ἐχτιμῶ πολὺ.

— Καὶ ὁ νέος Παλαμᾶς εἶναι στὴν Ἀγγλίαν;

— Ἐπρόσθεσε σὲ λίγο:

— Εἶναι ποιητής, δὲν εἶναι ἔτσι; Μοῦ μετᾶφρασε μὴ Stance θαυμάσια. Τοῦ τὸ εἶπα καὶ τοῦ ἰδίου τὸ καλοκαίρι. Εἶναι, νέος μὲ πολὺ πνεῦμα καὶ ἀνατροφὴν. Δὲ βλάβει καθόλου ποὺ ἀνακατεῦτηκε στὸ ἐμπόριο.

Τὴν ὥρα ἐκεῖνη ἐμπῆκε μέσα ὁ ποιητής Reynaud. Ἐπανάλαβε καὶ σὲ κείνον τὰ περὶ Παλαμᾶ, λέγοντάς του πῶς εἶναι γιὸς ποιητῆ καὶ τονίζοντας τὴν φράσιν:

— Μετᾶφρασε μὴ Stance θαυμάσια.

Ὁ φίλος μου Παπαντωνίου καὶ ὁ ἀγαπητός μου νέος Παλαμᾶς ἄς κρατήσουν γιὰ κληρονομίαν τὴν μνήμην τοὺς ὅτι ἀναφέρθηκαν μὲ τόση συμπάθεια καὶ ἀγάπην ἀπὸ τὸ μεγάλο ποιητὴ στὶς παραμονὲς τοῦ θανάτου του.

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

Ἐνα πρῶτον ὁ Durand ἔφερε ἓνα γράμμα ἀνοιγμένο. Ἐκείνητος καὶ τὸ διάβασε τοῦ Moréas.

Ἐφάνε σταλμένο ἀπὸ μιὰ κυρία ποὺ τοῦ ἔστειλε μαζί μ' αὐτὸ μιὰ μεντάγια ἐνός, δὲ θυμῶμαι τίνος ἀγίου.

Ὁ Moréas ἄκουγε τὶς εὐχὲς τῆς ἀγαθῆς γυναίκας καὶ στὸ τέλος ἐζήτησε νὰ δῇ τὴν μεντάγια.

Ὁ Durand τὴν ἔδωκε ἀπ' τὴν τσέπην του καὶ τοῦ τὴν ἔδειξε.

Ὁ Moréas τὴν παρατήρησε κάμποσον καὶ ἀπὸ τὶς δυὸ μεριές.

— Δὲν εἶναι κακὴ, εἶπε, μόνο ποὺ εἶναι ἀχρηστὴ. Ἡ καμένη ἢ κυρία ἐνόμισε πῶς θὰ ἐπωφεληθῇ τὴν περίστασιν αὐτὴ νὰ καταφύγῃ στὸν ἅγιόν της. Ἀλλὰ τώρα ἐπιτρέπεται σ' ἐμένα μὲ τὶς μισὲς μου διανοητικὰς δυνάμεις νὰ κάνω τολμηρὰ

πτύξη τὰ παιδιὰ, δηλαδή νὰ τὰ συνηθίσῃ νὰ συλλογίζονται καὶ νὰ ἐκφράζονται εὐκολὰ καὶ φυσικὰ καὶ νὰ καλλιεργήσῃ τὴν αὐτοβουλία τους, ζον νὰ γίνουν γερά καὶ γυμνασμένα σωματικά, νὰ συνηθίσουν νὰ ζῶν με καθαριότητα καὶ ἐγκράτεια, νὰ λέν τὴν ἀλήθεια, νὰ ἀγαπήσουν τὴν πατρίδα τους τέτοια ποὺ εἶναι, καὶ κάθε ὥρα, ζον νὰ μάθουν χρήσιμες καὶ πραχτικές γνώσεις ποὺ θὰ τοὺς χρησιμεύουνε στὴν τέχνη καὶ στὸ ἐπάγγελμα ποὺ θὰ διαλέξουν.

Ἄς ἰδοῦμε λοιπὸν ἂν ἄλλη γλώσσα, ἐχτός ἀπὸ τὴ φυσική, μπορεῖ νὰ γίνῃ ὄργανο γιὰ τοὺς περιορισμοὺς αὐτοὺς τοῦ σχολείου.

Ἄς φανταστοῦμε κάποιον τέλειο ἐκπαιδευτὴ ποὺ ἔμαθε στὴν Εὐρώπῃ τὸ καλλίτερο ἐκπαιδευτικὸ σύστημα καὶ θέλει νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ ἐδῶ.

Παίρνει λοιπὸν ἓνα ἑλληνοπούλο 12 χρονῶν καὶ τὸ πηγαίνει πεζῇ στὸ Φάληρο. Στὸ γυρισμὸ τοῦ λέει· «Γράψε ὅ,τι εἶδες καὶ ἔνοιωσες στὸν περίπατο, μὰ νὰ γράψῃς στὴν καθαρεύουσα. Ἐγὼ δὲ θὰ σὲ βοηθήσω καθόλου».

Γράφει τὸ παιδί. Τοῦ εἶχαν ἀρέσει οἱ πιπεριές τοῦ δρόμου ποὺ πᾶει στὸ Φάληρο καὶ θέλει νὰ τὶς περιγράψῃ καὶ νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐχαρίστησή του· μὰ μὴν ξεχνῶμε πὼς πρέπει νὰ γράψῃ καθαρεύουσα. Λοιπὸν πὼς θὰ γράψῃ τὴ λέξη «πιπεριές» ποὺ εἶναι χυδαία;

Νὰ τὴν πῇ «απεπεραΐαι»; δὲν τοῦ ἐκφράζει καθόλου ἡ λέξη αὐτὴ τὴν ἐντύπωση ποὺ ἔχει ἀναπόσπαστα συνδεμένη με τὴ ζωντανὴ λέξη «πιπεριές». Θὰ ἦτον κωμικὸ νὰ γράψῃ τέτοια λέξη.

Τί νὰ κάνῃ; ἢ πρέπει νὰ μὴ γράψῃ ὁλότελα τὴν ἐντύπωσή του ἂν καὶ θὰ ἤθελε (τοῦ ἐμποδίζεται δηλαδή ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου του περιορίζεται ἡ αὐτοβουλία, συνηθίζει νὰ παραμερίζῃ τίς ἐννοίες καὶ νὰ δίνῃ μεγαλύτερη σημασία στὸν ἐξωτερικὸν τύπο, παρὰ στὴν οὐσία, στὸ νόημα) ἢ θὰ γράψῃ «δένδρα» γιὰ τὴ λέξη αὐτὴ τῆς καθαρεύουσας μοιάζει πολὺ με τὴ λέξη «δέντρα» τῆς ζωντανῆς καὶ δὲν εἶναι κωμική. Μὰ τότε θὰ γράψῃ μεγάλο πῆμα· γιὰ τὴν δὲν ἄρεσαν τυχαῖα δέντρα παρὰ ὠρισμένα, οἱ πιπεριές· ἂν ἦταν ἄλλα δέντρα ἴσως δὲ θὰ τὰ πρόσχε καθόλου.

Σ' ἄλλες περιστάσεις ἀναγκάζεται τὸ παιδί γράφοντας τὴν καθαρεύουσα νὰ πορεύῃ τὴν κυριολεξία, νὰ κάνῃ ὁλόκληρες περιφράσεις γιὰ νὰ μὴν ὀνομάσῃ κάτι με τὸ ἀληθινὸ καὶ ζωντανὸ ὀνομά του.

Μαθαίνει λοιπὸν νὰ μὴν παρουσιάζῃ ποτέ τὰ νοήματά του καὶ τὰ αἰσθηματά του με τὴ φυσική τους μορφή, νὰ τὰ παραμορφῶν ὅσο μπορεῖ, καὶ ἔτσι συνειθίζει στὴν πονηρίαν, τὴν ψευτιά καὶ τὴν ὑποκρισία, καὶ στὸ τέλος κατανατὰ νὰ βλέπῃ τὰ πράγματα διαφορετικὰ καὶ παραμορφωμένα· παθαίνει ἡ κρίση του.

Ὁ τόσο λαμπρὸς ἐκπαιδευτὴς στὸ παράδειγμα ποὺ εἴπαμε, ἂν καὶ εἶχε τέλεια κατὰ τὰ ἄλλα παιδαγωγικὴ μέθοδο ἀπότυχε ὁλότελα στὸ ἔργο του, μόνο καὶ μόνο γιὰ τὴ θέλησε τὴν ὥρα ποὺ δίδασκε στὸ παιδί νὰ συλλογίζεται καὶ νὰ ἐκφράζῃ φυσικὰ καὶ μ' εὐκολία τὴ σκέψη καὶ τὰ αἰσθηματά του καὶ νὰ λήγῃ τὴν ἀλήθεια, θέλησε νὰ τοῦ ἀλλάξῃ τὸ φυσικὸ τοῦ ὄργανο συλλογισμοῦ καὶ σκέψης.

Ἡ καθαρεύουσα ἐλαττώνει τὴν αὐτοβουλία τοῦ παιδιοῦ, ἐνῶ τὸ σχολεῖο σκοπὸ ἔχει νὰ τὴν ἀναπτύξῃ, π. χ. στὰ παιδιὰ τοῦ γυμνασίου λέγει συνήθως ὁ καθηγητὴς ὅταν πρόκειται κάθε δὺο μῆνες νὰ γράψουν ἔκθεση καὶ τοὺς διηγείται τὴν ὑπόθεσή της· «Μετὰ μεγάλης προσοχῆς νὰ παρακολουθεῖτε τὰ λεγόμενα παρ' ἐμοῦ διὰ νὰ τὰ γράψετε κατόπιν πιστότατα, διότι σεῖς ἀκόμη δὲν γνωρίζετε νὰ χειρίζεσθε τελείως τὴν γλῶσσαν· ὥστε ὀφείλετε διὰ νὰ τὴν ἐκμάθητε τελείως νὰ γράψετε ἀκριβέστατα τὰς λέξεις καὶ ἐκφράσεις τὰς ὁποίας ἐγὼ λέγω».

Ἀναγκάζονται οἱ δάσκαλοι νὰ λέν αὐτὰ καὶ ἀναγκάζονται τὰ παιδιὰ γιὰ νὰ γράψουν χωρὶς λάθη γραμματικά καὶ συνταχτικά τὴν καθαρεύουσα νὰ ποτυπώνουνε στὸ μυαλό τους, δηλ. νὰ παπαγαλίζουν, ὁλόκληρες φράσεις καὶ ἐκφράσεις καὶ δὲν μποροῦν τίποτε δικό τους νὰ προσθέσουν καὶ νὰ ἀναπτύξουν.

Ἡ αὐτοβουλία τοῦ παιδιοῦ στὴν ἐκφραση ὑποδουλώνεται ἐνῶ ἔπρεπε τὸ σχολεῖο τὸ ἀντίθετο νὰ ἐπιζητῇ.

Ἀναπτύσσει ἡ καθαρεύουσα μαζί με τὸν παπαγαλισμὸ καὶ τὴν ἐπιπολαιότητα· ἐπειδὴ τὸ παιδί δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ ξαναπῇ συνειδητὰ με δικὰ του λόγια ὅλα ὅσα λέγει ὁ δάσκαλος ἢ τὸ βιβλίο, ἀναγκάζεται νὰ ποστηθίζῃ καὶ δὲν τὸν ἐνδιαφέρει πλέον ἡ ἐννοια τῶν ὁσων παπαγαλλίζει.

Ἀποδειξαμε λοιπὸν πὼς τὸ σχολεῖο ἀντὶ νὰ ἀναπτύξῃ τὴν αὐτοβουλία, νὰ εὐκολύνῃ τὴν ἐκφραση καὶ νὰ συνηθίζῃ τὸ μαθητὴ διαβάζοντας καὶ γράφοντας νὰ μὴν προσέχῃ πιά σχεδὸν τὴ γλῶσσα, τὸ ὁ-

γανο, παρὰ τίς ἐννοίες (ἀκριβῶς ὅπως δὲν αἰσθάνετα ὁ ἀγράμματος τὴ γλῶσσα ὅταν μιλῇ κατὰ τὴν καθημερινὴ ζωὴ) ἀλλὰ τοῦ χάνει κάθε στιγμὴ καὶ νοῦρια γλωσσικὰ ἐμπόδια μέσα στὸ στόμα καὶ στὸ νοῦ καὶ τὸν ἀναγκάζει ἔτσι νὰ προσέχῃ τὴ γλῶσσα πάντα καὶ νὰ τῆς δίνῃ τὴν πρώτη σημασία.

Φυσικὰ ἐπειδὴ εἶναι ἀναγκασμένος νὰ προσέχῃ πολὺ τὴ γλῶσσα, τὴ γραμματική, τὴ σύνταξη, τοὺς ἤχους, τὴ μορφή, συνηθίζει νὰ παραβλέπῃ τίς ἰδέες, τὰ αἰσθηματά, τὴν οὐσία, καὶ νὰ μὴν ἐμβαθύνῃ σὲ τίποτα.

Κ' ἔτσι γίνεται τὸ παιδί θεωρητικὸς καὶ ἐπιπόλαιος παπαγάλος.

Ἐχτός ἀπ' αὐτὰ ἡ καθαρεύουσα ἐμποδίζει καὶ τὴν ἄλλη ἐργασία ποὺ πρέπει νὰ ἔχτελῃ τὸ σχολεῖο, δηλαδή τὸν ξεκαθαρισμὸ καὶ τὴν κατάρταξιν τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν ὀνομασιῶν τους μέσα στὸ μυαλό τοῦ παιδιοῦ.

Πολλὲς λέξεις καὶ τύποι καὶ ἐκφράσεις τῆς καθαρεύουσας ἂν καὶ ἐξωτερικὰ μοιάζουνε δημοτικοὶ ὅμως ἔχουν διαφορετικὴ ἢ ἀκριβῶς τὴν ἀντίθετη σημασία ἀπὸ τοὺς δημοτικούς.

«Ἀναμάτης στὴ γλῶσσα τοῦ ἔθνους (γράφει ὁ Γιαννίδης) θὰ πῇ τεμπέλης· στὴ «φυσικὴν ἐξέλιξιν» τοῦ σχολείου (δηλ. στὴν καθαρεύουσα) τὸ ἀνάματος σημαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο. Ἀμα θὰ πῇ ἄμα, στὸ σχολεῖο θὰ πῇ συγχρόνως. Μάλιστα θὰ πῇ ἐκεῖνο ποὺ ξέρουν ὅλοι· στὸ σχολεῖο μάλιστα πάντων θὰ πῇ περισσότερο ἀπ' ὅλα...»

«Τὸ παιδί ξέρει ἀπὸ τὸ σπῆτι του ὅτι ἀπόμαθα σημαίνει ἔμαθα ὅπως διόλου καὶ ἔμαθα σημαίνει ἔχασα τὴ μάθησιν. Τὸ σχολεῖο προσπαθεῖ νὰ ξεριζώσῃ αὐτὲς τίς σημασίες καὶ νὰ τίς βάλῃ ἀνάποδα· ἐξέμαθον με τὴν πρώτη ἐννοια καὶ ἀπέμαθον με τὴ δεύτερη. Καὶ ἐνῶ δὲν μπορεῖ νὰ τίς ξεριζώσῃ, καὶ δὲν μπορεῖ γιὰ τὴν στηρίζονται σὲ ὀλίγη σειρὰ ὅμοιες ἐννοίες· ξέγραψα, ξέβαψε, ξεκουμπόνω, ξεσκονίζω, ξεκουράζομαι, ξεκαρφώνω, . . . ἀποφάγαμε, ἀποβγάζω, ἀποκουτάθηκα, ἀποστραβόθηκα, ἀποτρελάθηκα, ἦτανε καὶ ἀπόγινε, εἶδα καὶ ἀπέειδα... κατορθώνει ὅμως νὰ τίς κλονίσῃ καὶ νὰ γεννήσῃ τὴν ἀμφιβολία καὶ τὴν περὶ τὴν ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος, ὅταν θὰ μεταχειριστῇ αὐτὲς τίς λέξεις πρέπει νὰ σταθῇ μιὰ στιγμὴ νὰ συλλογιστῇ με ποῖα ἐννοια ταιριάζει νὰ τίς πῇ σ' ἐκείνην τὴν περίστασιν. Καὶ ἂν ξεχνώντας ὅτι βρίσκειται στὴ Βουλὴ, παρασυρθῇ ἀπὸ τὸ ἀληθινὸ τοῦ γλωσσικοῦ

πράγματα; Παράλυτος ὅπως εἶμαι, διατηρῶ ὡς τόσο εὐτυχῶς ἀκόμα τὴν ἐχτίμησιν ποὺ εἶχα στὸν παλαιότερο ἐαυτό μου!

Ἐχαμογέλασε κάπως καὶ εἶπε, κοιτάζοντας τὸν Durand:

— Τί σκέπτεσαι, ἀγαπητέ μου φίλε;
— Ἐρεῖς ὅτι σ' αὐτὸν τὸν κόπο ὑποβάλλομαι σπανίως, ἀπάντησέ ὁ Durand.
— Τότε κράτησε σὺ τὴ μεντάγια, τοῦ εἶπε!

ΕΝΑ ΠΟΙΗΜΑ.—ΤΟ ΠΡΟΜΗΝΥΜΑ

Maitre, je ne suis rien, qu' un soupir de ces foules,
Qu' en ton coeur attentif au murmure du soir.

.
Vous ignorez le vent qui jette à votre porte,
Les pétales éparés, des tristes roses mortes
Et je n' ose signer ces larmes et ces pleurs
Que votre chant divin arrache de mon coeur!

Οἱ στίχοι αὗτοι μέσα σ' ἓνα παθητικώτατο εὐχρητικὸ γράμμα εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος ἑνὸς ποιήματος ποὺ στάλθηκε στὸ Moréas δὺο ἡμέρες

πρὶν πεθάνει.

Ἡ ποιήτρια ὑπογράφεται: Μία θανμάστρια σὰς ἀγνωστος.

Ἐκράτησα τὸ γράμμα καὶ τὸ ποίημα γι' ἀνάμνησιν, ἐδοκίμασα κάτι νὰ πῶ γι' αὐτὸ στὸ Moréas τὴν ἴδια μέρα ποὺ τὸ ἔλαβε, ἀλλὰ δὲν εἶχε διάθεσιν νὰ με ἀκούσῃ. Ἦτανε ἡμέρα ποὺ ἀρχίζαν τὰ πικρότατα προμηνύματα.

Με πολλοὺς ἄλλους, ἡ δεσποινὴς Φερρέρα, ἡ κόρη τοῦ μεγάλου Ἰσπανοῦ πατριώτη, ἄφησε τὰ ἄνθη ποὺ ἔφερε στὸ χαγιάτι τὸ ἀπόγιομα ἐκεῖνο, χωρὶς νὰ τῆς ἐπιτρέψουν νὰ μῇ μέσα στὸν ἄρρωστο, καὶ μόνον πρὸς τὸ βράδυ ὁ κ. Godefrois, ὁ ἀπαράμιλλος συγγραφέας τοῦ Ὑψίστου κωμικοῦ, με τὴ δεσποινίδα ἀδερφή του, ἐστάθηκαν ὄρθιοι καὶ ἐμειναν λίγα λεπτά κοντὰ του, χωρὶς ὅτι τὸ χέρι του νὰ τοῦ σφίξουν.

Τὸ βράδυ αὐτὸ ἀρχισε καὶ τὸ κόμμα, τὸ προμηνύμα τῶν τελευταίων του εἰκοσιοχτῶ ὥρων.

Τὴν ἄλλη μέρα, ὅπως ἔγραψα ἄλλῳ, δὲν εἶπε παρὰ τὸ πρῶτο δὺο ἑλληνικὲς λέξεις, καὶ τὸ βράδυ, λίγες στιγμὲς πρὸ τοῦ θανάτου του, τὸ ἀμφισβητούμενο ἐκεῖνο merci πρὸς τὴν κ. Silvain.

ΜΕΡΙΚΕΣ ΚΟΙΒΕΝΤΕΣ

Τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς τοῦ θανάτου τοῦ Moréas, ὁ Meyerson μοῦ ἔλεγε:

— Δὲν ξέρετε πόσο θαύμαζε τὴν εὐταξία μου. Ὅσες φορές προγευμάτιζε στὸ σπῆτι μου, μοῦ ἔλεγε, κοιτάζοντας τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀκρίβειαν ὅλων τῶν περὶ ἡμᾶς:

— Πὼς ξέρεις, φίλε μου, νὰ πεθάνῃς γέρος.
Ὁ ἀγαθὸς φιλόσοφος τὸ διηγόταν αὐτὸ χωρὶς νὰ τὸ φιλοσοφῇ, χωρὶς νὰ ἐννοῇ τὴ λεπτότητα τοῦ πειράγματος τοῦ ποιητῆ, ὅπως συμβαίνει με τὴ φιλοσοφία καὶ τοὺς φιλόσοφους...

Ἐνῶ μοῦ ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Meyerson, ἐγὼ θυμώμουνα με τὴν τρόπο λίγες μέρες προηγουμένως ἐστάινε στὸ Dagan νὰ προσέξῃ τὸ βιβλίο του, προφητεύοντας μαζί καὶ τὸ τέλος του.

Ὁ Dagan εἶναι βιβλιογράφος, θαυμαστής τοῦ Moréas, ποὺ ἀνάλαβε ἀπὸ μόνος του νὰ βλέπῃ τίς διορθώσεις τῶν Variations sur la vie et les livres, ἀπ' τὴν ἡμέραν ποὺ ἀρρώστησε ὁ συγγραφέας τους καὶ ποὺ ἔβαν ἔπαινον νεκροῦ μόνον ἀπὸ τὸ Moréas.

αἰσθημα καὶ πῇ πὼς ὁ Τρικούρης ἐξεβαρβάρωσε τὴν Ἑλλάδα, θὰ προκαλέσῃ τὰ γέλοια, ὅπως τὸ ἔπαθε κάποτε σεβαστὴς πολιτευτής.

«Τὸ παιδί ξέρεί τίς λέξεις καιρὸς καὶ χρόνος μετὰ τὴν ἐννοια πού ἔχουνε στὴ μητρικὴ του γλῶσσα (ἔχω καιρὸ νὰ βγῶ σὸ μάθημα ὅχι ἔχω χρόνον). Τὸ σχολεῖο ἀγωνίζεται νὰ βάλῃ τὸ χρόνος στὴ θέση τοῦ καιρὸς. Καὶ ἂν τὸ κατόρθωνε σωστά, πάλι καλὰ. Ἀλλὰ, καθὼς κάθε ἀντιφυσικὴ δουλιὰ, καὶ αὐτὴ μισὴ εἶναι. Γιατὶ ἐνῶ μάθαμε νὰ λέμε ἀπώλεια χρόνου ἐξακολουθοῦμε καὶ λέμε δὲ χάνει καιρὸ τὸν ἀρπάζει, ὅχι δὲν χάνει χρόνον.»

Φανερό εἶναι τί σύγχυση γεννιέται μέσα στὸ μυαλό τοῦ παιδιοῦ ἐνῶ ἔπρεπε τὸ ἐναντίον νὰ προσπαθῇ τὸ σχολεῖο νὰ ἐπιφέρει.

Καὶ ἐνῶ στὸ σχολεῖο συμβαίνουν αὐτὰ ἔρχονται μερικοὶ καὶ λέν ν' ἀφεθῇ ἡ γλῶσσα στὴ φυσικὴ της ἐξέλιξη καὶ μὲ «φυσικὴν ἐξέλιξιν» ἐννοοῦν αὐτοὶ τὸν πόλεμο πού ἀσχόλαστα γίνεται μέσα στὸ σχολεῖο ἐναντίον σὲ κάθε ζωντανὸ γλωσσικὸ στοιχεῖο.

Ἡ σύγχυση κορυφώνεται ὅταν τὸ παιδί βλέπῃ τὴν καθαρεύουσα νὰντιλέγῃ πρὸς τὴν ἀρχαίαν, π. χ. ἀναχωρῶ στὴν καθαρεύουσα σημαίνει φεύγω, στὴν ἀρχαίαν σημαίνει γυρίζω πίσω· ἀφιππεύω στὴν καθαρεύουσα σημαίνει ξεκοβαλλικεύω, στὴν ἀρχαίαν ἀπομακρύνεσθαι καβάλλα· ἀποθαρεύνω στὴν καθαρεύουσα ἀφαιρῶ θάρος, στὴν ἀρχαίαν δίνω πολὺ θάρος· φρενέτης στὴν καθαρεύουσα ἀνθρώπος ἔξω φρενῶν, στὴν ἀρχαίαν πολὺ γνωστικός κλπ.

Ἐννοεῖται πὼς τὸ παιδί οὔτε τῆς ἀρχαίας τὸ πνεῦμα, οὔτε τῆς καθαρεύουσας καταφέρνει νὰ νοιώσῃ, μὰ καὶ συγχίζεται ἐντελῶς καὶ τὸ φυσικὸ του γλωσσικὸ αἰσθημα.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ἐμπόδια πού φέρνει ἡ καθαρεύουσα καὶ κάθε φτιαστὴ γλῶσσα στὴν ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ.

3. Γιατί δὲ μιλεῖ στὴν καρδιά.

«Οὐδὲν ἐν τῷ νῷ ὁ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει», λέγει τὸ ἀρχαῖο ρητό. Δηλαδή τίποτε δὲν μπορεῖ τὸ παιδί νὰ μάθῃ ν' ἀφομοίωσῃ, νὰ τὸ κάμῃ αἷμα του χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανθῇ πρὶν βαθιά, νὰ τὸ νοιώσῃ, νὰ τὸ ἀγαπήσῃ.

Πρέπει ὅ,τι ἔχει νὰ μάθῃ νὰ τοῦ μιλήσῃ, νὰ τοῦ χτυπήσῃ δυνατὰ τίς αἰσθησές του, στὴν καρδιά.

Μπορεῖ λοιπὸν γλῶσσα πού δὲ μιλιέται, πού δὲ ζεῖ, νὰ μιλήσῃ στὴν καρδιά τοῦ παιδιοῦ; μπο-

ρεῖ νὰ τὸ ἐνθουσιάσῃ γιὰ τὴν πατρίδα, γιὰ κάθε ὠραῖο καὶ ἥθικο;

Εἶναι ψυχολογικὰ ἀποδειγμένο πὼς μόλις ὁ ἀνθρώπος ἀπασχολήσῃ τὸ μυαλό του σὲ ἄλλο ἀντικείμενο ἐνόςω τὸν κυριεύει πάθος, ἀμέσως τὸ πάθος σβήνεται μπρὸς στὴν ψυχρὴ τὴ σκέψη.

Ὁ ἐνθουσιασμός εἶναι πάθος πού κυριεύει τὸν ἄνθρωπο καὶ τότε σπρώχνει μὲ ἀπειρὴ ἐνταση πρὸς κάποιο ἰδανικὸ καὶ τὸν κάνει νὰ παραβλέπῃ ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ τὰντικείμενα τοῦ κόσμου τᾶσχετα μὲ τὸ σκοπὸ του. Δὲν πρέπει τίποτε ἄλλο νὰ τὸν ἀπασχολήσῃ ἐνόςω παθαίνεται.

Λοιπὸν ἂν τὴν ὥρα πού πρέπει νὰ ἐνθουσιαστῇ τὸ παιδί γιὰ τὴν πατρίδα, γιὰ τὸ ὠραῖο, πρέπει συγχρόνως καὶ νὰ προσέξῃ τὴ γλῶσσα πού θὰ μεταχειριστῇ γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸν ἐνθουσιασμό του ἢ καὶ νὰ κοπιήσῃ νὰ καταλάβῃ τὴ γλῶσσα πού τοῦ μιλεῖ ὁ δάσκαλος, τὸ πάθος ἀφανίζεται σὰν καπνός.

Ποῖος ἀπὸ μᾶς στὴ χαρὰ του ἢ στὴ λύπη του ἢ στὸν ἐνθουσιασμό του ἀπάνω θὰ μεταχειριστῇ τὴν καθαρεύουσα; Ἄν πῇ κανεὶς τὸν πόνο του στὴν καθαρεύουσα θὰ γελάσουν οἱ ἄλλοι καὶ θὰ νομίσουν πὼς δὲν πονεῖ. Καὶ ἀλήθεια δὲ θὰ πονῇ ἐκείνη τὴν ὥρα!

Λοιπὸν ἀφοῦ στὰ πάθη αὐτὰ δὲν μπορεῖ κανένας νὰ μεταχειριστῇ προσποιημένη, πεθαμένη καὶ δυσκολονόητη γλῶσσα, παρὰ μόνο τὴ φυσικὴ, πὼς γίνεται καὶ τὸ σχολεῖο μεταχειρίζεται τὴν καθαρεύουσα γιὰ νὰ συνεπάρῃ τίς καρδιὰς τῶν παιδιῶν μὲ τὸν ἐνθουσιασμό; Πῶς διδάσκεται ὁ Ὅμηρος στὴν ἀρχαία πεθαμένη γλῶσσα καὶ ὅχι ἀπὸ μετάφραση στὴ ζωντανὴ καὶ φυσικὴ γλῶσσα γιὰ νὰ ἐνθουσιαστῇ τὸ παιδί διαβάζοντας τὸν ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος μὲ πάθος καὶ ἀγάπη καὶ θαυμασμὸ γιὰ τὰτίμητα πετράδια πού στολίζουν τὸν κάθε του στίχο;

Πὼς μπορεῖ τὸ Ἑλληνόπουλο νὰ μορφωθῇ ἐθνικὰ μὲ μιὰ γλῶσσα ξένη π. χ. μὲ τὰ Γαλλικὰ ἢ τὰ Βουλγάρικα;

Κι ὅμως θὰ προτιμήσῃ ἴσως νὰ πῇ Γαλλικὰ ἢ Βουλγάρικα, ἂν γνωρίζῃ τίς γλώσσες αὐτές, τὸν πόνο του, παρὰ νὰ τὸν πῇ στὴν καθαρεύουσα ἢ στὴ μέση τῶν ἐφημερίδων. Γιατὶ τὰ Γαλλικὰ καὶ τὰ Βουλγάρικα εἶναι γλώσσες πού μιλοῦνται, ζωντανές, ἐνῶ ἡ καθαρεύουσα δὲν μπορεῖ νὰ μιληθῇ, ὡς εἶναι φτιασμένη ἀπὸ δασκάλους.

Μὰ ὅσο ζωντανές καὶ νὰ εἶναι οἱ ξένες γλώσσες δὲν μποροῦν νὰναπληρῶσουν τὴ ζωντανὴ Ἑλληνικὴ ὅταν πρόκειται τὸ παιδί νὰ μορφωθῇ ἐθνικὰ.

«Ἄν ὁ νοῦς μπορεῖ νὰ μορφωθῇ μὲ μιὰ ἢ ἄλλη ξένη γλῶσσα, ἡ καρδιά ὅμως, ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ νὰ μορφωθῇ γιὰ τὸ ἔθνος δὲν μπορεῖ παρὰ κατὰ ἓνα μονάχα τρόπο, δηλαδή μὲ τὴ γλῶσσα, μὲ τὴ μουσικὴ, μὲ τὴν ποίηση, μὲ τίς ἄλλες σπιτικές καὶ ὁμαδικὰς συνήθεις πού διατήρησε ζωντανές ὁ λαὸς καὶ τίς παραδίδει ζωντανές μὲ τὴ γλῶσσα του.

«Ἀπ' αὐτὸ θὰ πᾶρ' ἡ ἐθνικὴ μόρφωση νὰ καλλιεργήσῃ ὅ,τι χρειάζεται γιὰ τὸ παιδί...

«...» Ἀς πάρουμε ἐν' ἀπὸ ὅλα, τὴ μουσικὴ, ἐν' ἀπ' τὰ πιὸ ἀπαραίτητα μορφωτικά. Τί κάνει γι' αὐτὴ ἡ ἐκπαίδεψή μας; Μᾶς χώρισε ἀπ' τὴ λαϊκὴ μας μουσικὴ πού εἶν' ἀχώριστη ἀπ' τὴν ποίηση τὴν ἐθνικὴ, ἀπ' τὴν καρδιά μας.

«Ἐέρωμ' ὅλοι μας πόσο ἡ λαϊκὴ μουσικὴ εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ ἓναν τόπο σ' ἄλλο. Γιατὶ ὅπως ἀπ' τὸν ἓναν τόπο στὸν ἄλλο μὲ τὸν ἥλιο καὶ τὰ γέρι, μὲ τὰ βουνὰ καὶ τὴ θάλασσα, μὲ τὴ ζωὴ καὶ τίς συνήθεις τῆς μετὰ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν παράδοση γίνοντ' ἀλλιότικα τὰ κομμάτια τοῦ λαοῦ, ἔτσι ἀκόμα παραπάνω οἱ ψυχὲς τους.

«Κι ὅπως ἀπ' τὴ μιὰ πηγὴ στὴν ἄλλη ἀλλὰζουν καὶ τὰ νερά, γιατί ἄλλα καὶ ἀλλιότικα εἶναι τὰ βάθια τῆς γῆς ἀπόπου περνοῦν, ἔστ' ἀλλιότικο εἶναι καὶ τὸ ἄλλας τῆς μουσικῆς τοῦ κάθε τόπου, γιατί καὶ αὐτὴ ἀπ' ἄλλων καὶ ἀλλιότικων καρδιῶν τὰ βάθια ἀναβρεῖ.» (Φωτιάδης)

Ἀκριβῶς τὸ ἴδιο συμβαίνει μὲ τὴ λαϊκὴ τὴ γλῶσσα.

Κάθε παράδοση τοῦ ἔθνους εἶναι ἀχώριστη ἀπὸ τὴν ἐκφράσή της στὴ γλῶσσα τοῦ ἔθνους. Δὲν ὑπάρχει χωρὶς αὐτὴ.

Ἡ λαϊκὴ μουσικὴ καὶ ἡ λαϊκὴ γλῶσσα ἐνωμένες μὲ κρῖκο τὴ λαϊκὴ τὴν ποίηση, ἀξεδιάλυτα συνδεμένες μὲ τίς παραδόσεις τοῦ ἔθνους καὶ τὴν ἱστορίαν του, ἔπρεπε νὰ κάνουν τὸ Ἑλληνόπουλο νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτὸ του καὶ τὸ ἔθνος του, νὰ θαμᾶζῃ καὶ λατρεύῃ ὅλα ὅσα «καμαρίνει καὶ λαχταρᾷ ἡ καρδιά τοῦ λαοῦ. Κι ὁ λαὸς, ἄς μὴν τὸ λησμονοῦμεν, εἶν' ἡ καρδιά τοῦ ἔθνους» (Φωτιάδης).

Τέτοια εἶναι ἡ ἀξία τῆς λαϊκῆς γλώσσας πού τὸ σχολεῖο τὴ βρίζει.

Ἐλάττωμα βλαβερώτατο κάθε γλώσσας ἄλλης παρὰ τῆς ζωντανῆς λαϊκῆς μας γλώσσας, ὡς ὄργανο

— Ἐέρω τί προσεχτικὸς εἶσαι, τοῦ εἶπε, καὶ τί αὐστηρὸς. Πρόσεξε τίς διορθώσεις. Κ' ἓνα λάθος νὰ σοῦ ξεφύγῃ, ἐγὼ θὰ τὸ νοιώσω.

— Θὰ δῇτε, ἀπάντησε ὁ Dagan.

— Δὲ θὰ δῶ τίποτε, εἶπε ὁ Moréas, ἀλλὰ θὰ τὸ νοιώσω. Κ' ἐκίνησε τὸ χέρι του ἀπειλητικὰ καὶ γελῶντας μαζί.

Ἵστερα ἀπὸ λίγο:

— Εἶσαι σὺ ἄνθρωπος γιὰ νὰ κάνῃς λάθος, ἀγαπητὲ Dagan, εἶπε.

Ὁ Dagan ἐκοκκίνισε ἀπὸ εὐτυχία.

Μιὰν ἡμέραν εἶπε στὸ σχεδιαστὴ Cazals πού τοῦ εἶχε στείλει ἓνα ὠραιότατό του σχεδιάσμα:

— Μ' ἐπέτυχες, φίλε μου, ἀλλὰ δὲ μοῦ ἀρέσει καθόλου ὅπως μ' ἔκανες. Δὲν ἔπρεπε ποτὲ νὰ μὲ ζωγραφίσῃς μὲ μιὰ ὀμπρέλλα.

— Μὰ τὴ μεταχειρίζεστε, maître, τοῦ εἶπε ὁ Cazals.

— Πολλὰ πράγματα μεταχειρίζεται κανεὶς, χωρὶς νὰ τὸν ζωγραφίζουν καὶ μ' αὐτά. Καὶ σὰν μετανοημένος γιὰ τὸ ἀπότομο ὕψος του, ἐπρόσθεσε χαμογελῶντας: — Μὰ πάει, mon cher, ποιητὴς μὲ ὀμπρέλλα;

Τέτοια καὶ παρόμοια ἄλλα ἀθῶα εἶναι τὰ γνή-

σια χαριτολογήματα μὲ τὰ ὁποῖα ὁ Moréas διάνθιζε ἔτσι τίς γοητευτικὲς του ὁμιλίες. Ποτὲ δὲν ἐπείραζε κανένα, ποτὲ δὲν προσέβαλε, ποτὲ δὲν ἐκατηγόρησε ἄνθρωπο.

Μοῦ εἶλεγε κάποτε:

— Μὴν πιστεύῃς ποτὲ ὅτι εἶπα τοῦτο κ' ἐκείνο, ὅτι ἔβρισκα τὸν Οὐγώ, ἢ κατηγόρησα τὸ Musset ἢ περιφρόνησα τὸν Baudelaire.

Τὴ γνώμῃ πού ἔχω γιὰ κάθε ἓνα τὴν ἔχω στὰ βιβλία μου· ποτὲ σὲ μιὰ σελίδα, ποτὲ σὲ μιὰ περὶ ἄγραφο, ποτὲ σὲ δύο λέξεις.

Ὅταν ἐπαίζονταν ὁ Chantecler, τίς πρώτες ἡμέρες, τὸν ἐρώτησα τί ἰδέα εἶχε γιὰ τὸ θόρυβο πού ἔκανε αὐτὸ τὸ ἔργο.

— Δὲν ξέρω τίποτε, μοῦ εἶπε.

— Καὶ αὐτὸς ὁ Rostand τί εἶναι τέλος πάντων; τὸν ἐρώτησα.

Καὶ ὁ Moréas:

— Moi je n'attaque personne, mon cher! μοῦ εἶπε.

Ο ΧΑΡΑΧΤΗΡΑΣ ΤΟΥ

Κοντὰ στὸ μέγα τάλαντό του ποιητῇ θαυμά-

ζεται καὶ ὁ μεγάλος χαρακτήρας του. Ἀδιάφορος πρὸς ὅλα τὰ γύρω του, δὲν ἐπέδιδε ποτὲ κανένα θόρυβο καὶ στὸ ἐρημητήριο ἐκεῖνο τοῦ Montrouge ἄνθισε μακρυὰ ἀπὸ κάθε ὑστερόβουλη σκέψη, ἀπὸ κάθε τύρβη κοινωνικὴ, ἀπὸ κάθε φιλοδοξία καὶ ἀπὸ κάθε ἐπιδίωξη πατάγου, ὁ ὠραιόκοσμος τῶν ἔργων του. Inc omparable τὸν εἶπε ὁ Faguet, κλασσικὸ τέλειο ὁ Anatole France, ἱσοῦσθ μὲ τὸ Σοφοκλῆ καὶ τὸν Εὐριπίδη καὶ τὸ Ρακίνα ὁ Claretie, μέγαν τὸν ἀπεκάλεσε ὁ Barthou καὶ ὁ Barrès, καὶ μαζί μὲ αὐτὰ ὅλα μοναδικὸ χαρακτήρα, ὅλοι, θαυμαστὲς καὶ λάτρεις του, φίλοι καὶ γνώριμοί του.

Εἶναι πασίγνωστο πόσα χρόνια ἔγραψε φιλολογικὲς ἐπιφυλλίδες σὲ ἐφημερίδα πού τὴ διάβαζαν ἑπτὰ (7) γρη῏ς καὶ τρεῖς (3) πυργοδοσπότες, ἀρχόντοι στὰ περὶχωρὰ τοῦ Παρισιοῦ.

Τὴ ζητοῦσε στὰ κισόκια καὶ τὴν εὕρισκε σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ δέκα. Ἡ παλαιότερη ἐφημερίδα τῆς Γαλλίας, ἡ πλέον ἀριστοκρατικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ πλέον ἀγνωστὴ. Ἀκατάλληλη ἐντελῶς, ὅχι γιὰ φιλόδοξο, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἄνθρωπο πού θέλει νὰ ζῇ στὴν ἐποχὴ του.

Ὁ Moréas συνδεμένος μὲ στενὴν φιλίαν μὲ τὸ

για εθνική μόρφωση, είναι πώς δεν έχει ελληνικό πνεύμα.

Πνεύμα ελληνικό είχαν ή αρχαία, που ήτανε ζωντανή την εποχή που τη μιλούσε το έθνος, έχει και η ζωντανή τωρινή που τη μιλεί το τωρινό έθνος.

Πνεύμα ελληνικό δεν έχει η καθαρεύουσα ούτε η γλώσσα των εφημερίδων, γιατί ποτέ δεν την έμειλησε το έθνος.

Η καθαρεύουσα και η μέση των εφημερίδων είναι Φραγκοτατική, όπως με το δικό του την όνομαζέει ο Ροΐδης στα «Εἰδωλα».

Η καθαρεύουσα και η μέση των εφημερίδων είναι πιστή κατά λέξη μετάφραση από τα Γαλλικά, το πνεύμα της είναι φράγκικο και μασκαρεύεται με κουρέλια αττικά για να λέγρη πως είναι ελληνικό.

Παίρνουμε στην τύχη φράσεις της καθαρεύουσας από εφημερίδα και βλέπουμε πως κατά λέξη μεταφράζονται στα γαλλικά: Μίαν καλήν πρωΐαν = un beau matin, το ζήτημα εύρισκεται επί του τάπητος = la question se trouve sur le tapis, ήρπασε την περιστασίαν εκ της κόμης = il prit l'occasion par les cheveux, η διαμονή του βασιλέως... έδωσε λαβήν εις... = a donné prise à... ή άφρις του Μ. εις Κ. προεκληθή συνεπειά μιζής έμπιστευτικής διακοινώσεως = l'arrivée de M. à C. a été provoquée à la suite d'une note confidentielle, ήγειραν προπόσεις ένθουσιώδεις = portèrent des toasts enthousiastes, ήμειπίσημον άνακοινωθέν χαρακτηρίζει ως σπουδαίαν την συμφωνίαν ως άποδλέπουσαν εις την διατήρησιν της ήσυχίας = un communiqué sémi-officielle considère comme sérieuse l'entente concernant le maintien de la paix. Όχι! διότι κατά την γνώμην μου χρειάζεται μεγάλη αύθάδεια διά να τολμά εις χωρικός να δεικνύει θάρρος προς ένα μαρκήσιον = non! car à mon avis il faut une grande audace pour qu'un paysan ose montrer de l'insolence envers un marquis κλπ. κλπ.

Αυτή η καθαρεύουσα και η μέση των εφημερίδων έχει την άδιακροτησίαν να όνομάζη τον έαυτό της εθνική γλώσσα και τη γλώσσα του λαού προδοτική.

Τέλος το σχολείο με την καθαρεύουσα κηρύχνει

τον πόλεμο στο σπίτι, που άνηθικώτερο και άντεθικώτερο πράγμα δεν μπορεί να γίνη.

Το σχολείο με προτυχότατον τρόπο βρίζει τη ζωντανή τη γλώσσα που την έμυθε το παιδί από τα χείλια των γονέων του.

Το σχολείο τη λέγει χυδαία, βεβρωμένη, χαλασμένη, βρωμερή, προδοτική, έμετική, πτωχή, πρόστυχη και χίλια δυό άνάλογα επίθετα τις δίνει.

Το σχολείο βρίζει την άληθινή παράδοση του έθνους, που από στόμα σε στόμα, αιώνας κ' αιώνας σχηματίζεται, φουντώνει, όπου τρχουδοϋνται τα ήρωικά μας πανέμορφα δημοτικά τραγούδια, που τη μίλησαν τα παλληκάρια στην επανάσταση, που τη μιλεί όλος ο Έλληνικός λαός και οι γονιοί του παιδιού και το παιδί!

Τούτο, το δύστυχο, σαν πάει στο σχολείο, δεν ξέρει τί να κάνει και ή ντρέπεται, περιφρονεί και μισεί τη γλώσσα που έμαθε στο σπίτι και το ίδιο το σπίτι με τους άπλους γονιούς του και σιχαίνεται το σχολείο με την καθαρεύουσά του ή μένει μέτωπο μεταξύ στο σχολείο και στο σπίτι (αυτό είναι το συχνότερο) και δεν πιστεύει τίποτε και άμφισβάλλει για όλα και όλα τα περιγελά και γίνεται άνθρωπος άψυχος και χωρίς ιδανικά.

(Στάλλο φύλλο τελώνει)

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

—ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ (με εικόνες του κ. Ν. Δύτρα).

—Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑΣ (με εικόνες της Κας Σοφίας Λασκαρίδη).

Τυπώθηκε στη Λόντρα, σε διαλεχτό χαρτί και είναι καλλιτεχνικά δεμένο.

Πουλιέται στο βιβλιοπωλείο της «Εστίας» δρ. 3,50.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΣΤΟ ΑΛΜΠΟΥΡΟ

ρομάντζο σφουγγαρόδικο

ΒΗΓΗΚΕ ΣΕ ΒΙΒΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΤΑΙΕΤΑΙ ΔΥΟ ΔΡΑΧΜΕΣ

διευθυντή της, που πέθανεν ένα μήνα προητέρω του, δεν έννοουσε με κενό τρόπο ν' αφήσει τη «Gazette de France», από την οποία ακόμα δεν έπληρώονταν παρά το μισό άπ' ό,τι του προσέφεραν για τα ίδια άρθρα του άλλου.

Τα άρθρα του αυτά όμως άναδημοσιεύονταν άργότερα σε βιβλία και από κεί το Figaro και το Temps και άλλα φύλλα ως τώρα τα άναδημοσιεύουν. Η ιστορία της Ίριγένειάς του χαρακτηρίζει ακόμα και την άδιαφορία του για την εφήμερη δόξα.

Χρόνια έμεινε το χειρόγραφο του στον άντιγραφέα, χρόνια λησμονημένο ένα γράμμα του στον Κλαρετή ύστερα, μέσα στο συρτάρι του γραφείου του, χρόνια για να δώση στο Όλειο κατόπι τη θαυμασία Ίριγένειά του, με την ιδέα και την πεποίθηση πως ο Κλαρετή δεν έδεχτηκε το έργο του. Άλλα και η πολιτογράφηση του ως Γάλλου είναι σήμερα κοινό μυστικό.

Μετά την έκλογή του Jean Aicard μεταξύ των άθανάτων, ένας άκαδημαϊκός που πολέμησε όσο μπόρεσε αυτήν την ύποψήφιότητα, όχι ο Barrès ούτε ο Faguet, οι δυό φανατικοί του Moréas φίλοι, άλλ' άλλος θυμαστής του, του έγραψε ένα

γράμμα τόσο πρκαπονετικό ένκντίον του, όσο και σαν να ζητούσε εξήγητες για τη διαγωγή του.

Είναι λοιπόν πράγμα αυτό, του έγραψε, να αφήνεις να γίνονται άκαδημαϊκοί άλλοι; Έχεις εύθύνην άπέναντι της ιστορίας, άπέναντι της τέχνης, άπέναντι του έαυτού σου.

Ο Moréas δεν άπάντησε τίποτε στο γράμμα αυτό, άπογοητεμένος από άλλη έκλογή της Άκαδημίας, που αντί να εκλεχτή ο Henri de Regnier, που προτίμοϋσε ο Moréas, εκλέχτηκε ο Richerpin.

Όταν έγινε και ο Aicard άκαδημαϊκός, ο Moréas δέ μιλούσε πια για Άκαδημία.

Ός τόσο φίλοι και θυμαστές του τον έβιζαν στη naturalisation και ο σκοπός τους εκεί τραβούσε. Ο ίδιος το είχε έννοήσει και δεν το άρνούτανε πλέον. Και όταν τον ρώησε κάποιος λίγον κειρό πριν άρρωστήση, αν θα ήτανε ύποψήφιος για κανένα από τα δυό τότε fauteuils, είπε μόν όχι, άλλα έπρόσθεσε:

— Άργότερα ίσως

Σ' έμένα τον ίδιο άπάντησε κάποτε, πικρά χαμογελώντας, στην ίδια έρώτηση:

— Πιστεύω να με κάμουν. Έχω τώρα όλα τα

Ο "ΝΟΥΜΑΣ",

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την Ελλάδα και την Κρήτη δρ. 10

Για το Έξωτερικό δρ. χρ. 12 1/2

Για τις έπαρχίες δεχόμαστε και τριμήνες (3 δρ. την τριμήνια) συνδρομές.

Κανένας δέ γράφεται συνδρομητής ά δε στείλει μπροστά τη συνδρομή του.

20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

Τα περασμένα φύλλα του Νουμά πουλιούνται στο γραφείο μας στη διπλή τιμή.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κιάσκια (Σύνταγμα, Όμόνοια Έθν. Τράπεζα Ύπ. Οικονομικών, Σταθμός Τροχίδρομου (Άκαδημία), Βουλή, Σταθμός ύπόγειου Σιδηρόδρομου (Όμόνοια), στο κιάσκι Γιαννοπούλου (Χαυτεία), στα βιβλιοπωλεία Έστίας Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντίκρυ στη Βουλή).

Στην Κέρκυρα, Πάτρα και Βόλο, στα Πρακτορεία των Έφημερίδων, στον Πύργο στο βιβλιοπωλείο του κ. Κ. Βαρουξή.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΙΚΙΑ

ΚΑΙ στην Πάτρα ακόμα, τη δασκαλόπληχτη, άρχίζει να σκορπιέται κάποιο φώς με το «Σέλας». Ξεσηκώνουμε μια παράγραφο ενός διαλεχτού νέου, που είχε τον ήρωισμό να πεί τη γνώμη του παλληκαρίσια: «Ένα μέρος εργασίας είναι τα φιλολογικά Σαββατόβραδα του «Νουμά», του περιοδικού του πιδ φιλολογικού, που διευθύνεται από το στυλό της ιδέας κ. Ταγκόπουλο και που είναι άγνωστο στην Πάτρα, όπου δεν υπάρχει πνευματική ζωή. Σ' ένα από αυτά έτυχα. Μαζεϋουνται όλοι οι διαλεχτοί του μυαλού εκεί και νέοι που έρχονται στην άλήθεια και διαβάσουν κάτι καινούργιο που ένας από αυτούς έφερε στο φώς κάτι παλιό και ώρατο και συζητούν άκόμη πιδ φτεινά για την ιδέα. Όργανώνονται, συντάσσονται, δυναμώνονται στον πόλεμο τον τίμιο που κάνουνε στη δασκαλική κουταμάρα».

*

Όμοια όραία λόγια λέει κ' η «Άλήθεια» της Κύπρος για το «Πρότυπο Δημοτικό Σχολείο» μας, που «Έθνικό Σπίτι» τ' όνομάζει και που «άντρες ένας κ' ένας ανάλαβανε να ιδρύσουνε... Το γράμμα τους με το μεγάλο φά-

προσόντα. Δεν πίνω, δεν κλπίζω, δεν τρώγω, δεν περπατώ!!

Η τύχη όμως που πάντοτε τον άντίσταθε, δεν τό θέλησε, κ' έτσι ή έπίσημη Γαλλία, για πείσμα της Μοίρας, τον έτίμησε περισσότερο άπ' ό,τι αν επέθαινε άκαδημαϊκός.

Ο ΓΑΛΛΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ Ο ΞΕΝΟΣ

Πρέπει κανείς να γνωρίζει τί χωρίζει έδω τον τύπο για να καταλάβη τί ήτανε ο θάνατος του Moréas για τη Γαλλία.

Έκείνο που έγραψαν οι «Καιροί» του Λονδίνου, ότι δηλ. μεγαλύτερο χτύπημα δεν μπορούσε να καταφερθή στα Γαλλικά γράμματα, είναι η γυμνή άλήθεια.

Και πρώτος ο Γαλλικός τύπος τό κατάλαβε και τό έτόνισε αυτό. Πολιτικές και εκκλησιαστικές και κοινωνιστικές διαφορές, προαιώνια μεγάλα έδω ζητήματα και άνάμεσα σ' αυτά άλλα παραζητήματα, έχθρες και μίσση και πάθη, έμπήκαν όλκ κατά μέρος, για να τονιστούν συγχωρικά ύμνοι και πικρίες και θούρια στη ζωή εκείνου και έλεγειακές συμφωνίες στο πέραςμα του μεγάλου ποιητή που η Γαλλία εκήθευε.